

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Наукова бібліотека імені М. Максимовича
Інформаційно-бібліографічний відділ

**ВИЩА ОСВІТА ТА НАУКА : ІНФОРМАЦІЙНИЙ
БЮЛЕТЕНЬ**

Випуск 8 : Наука в Україні та за кордоном

Київ 2026

Вища освіта та наука : інформаційний бюлетень / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, Наук. б-ка імені М. Максимовича, Інформ.-бібліогр. від. ; [упоряд. В. Матюха. – Київ : [б. в.], 2026. – Вип. 8 : Наука в Україні та за кордоном. – 40 с.

Представлено список наукових публікацій, в яких розглядаються актуальні питання сучасної науки, який має надати читачам зручний пошук у фондах Наукової бібліотеки імені М. Максимовича. Список розкриває наукові дослідження, які охоплюють чимало галузей науки і техніки – від медицини до космічних розвідок, від металургії до мікроелектроніки, методи та обговорення їх результатів. Також список містить нормативні документи в галузі науки, статті українських та зарубіжних дослідників, матеріали наукових конференцій тощо. Інформація буде корисною для викладачів, науковців, аспірантів, магістрантів, студентів, тощо.

Зміст

Нормативні документи в галузі науки.....	5
Фінансування науки	6
Історія науки в Україні.....	7
Огляд науки в Україні.....	8
Філологія.....	24
Історія української мови.....	26
Національна академія наук України.....	28
Мала академія наук	29
Огляд науки за кордоном.....	30
Видатні особистості в науці.....	33
Айзенберг Яків Єйнович – вчений, розробник.....	33
Березовський Максим Созонтович – композитор	33
Брайчевський Михайло Юліанович – історик та археолог.....	33
Нікітенко Надія Миколаївна – сторикиня-культурологиня	34
Жовтобрюх Михайло – філолог.....	34
Климкевич Роман Михайлович – генеалог-геральдист	34
Коковський Франц Михайлович – правник, етнограф.....	35
Маркевич Микола Андрійович – історик	35
Мовчан Павло – науковець	36
Сковорода Григорій – філософ.....	36
Стороженко Микола Ілліч – історик літератури	38
Тимошик Микола – науковець, журналіст	38
Черняхівський Олександр Григорович – лікар-гістолог	38
Шемшученко Юрій Сергійович – правознавець, академік.....	39
Юхновський Ігор Рафаїлович – фізик-теоретик.....	39

Яворницький Дмитро Іванович (Еварницький) – історик..... 39

Нормативні документи в галузі науки

1. **Про внесення** до деяких постанов Кабінету Міністрів України змін щодо окремих питань діяльності Українського інституту національної пам'яті : постанова Кабінету міністрів України від 12 грудня 2025 р. № 1643 // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 13 груд. (№ 255). – С. 5
2. **Про внесення** змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо наукових об'єктів, що становлять національне надбання : постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2025 р. № 1618 // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 12 груд. (№ 254). – С. 13.
3. **Про внесення** змін до Положення про Премію Кабінету Міністрів України за розроблення і впровадження інноваційних технологій : постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2025 р. № 1564 // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 6 груд. (№ 250). – С. 4–5.
4. **Про внесення** зміни до пункту 4 Порядку виплати надбавок за вислугу років педагогічним та науково-педагогічним працівникам : постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2025 р. № 1562 // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 5 груд. (№ 249). – С. 4.
5. **Про призначення** грантів Президента України для підтримки наукових досліджень і розробок молодих вчених на 2026 рік : Розпорядження Президента України від 27 листопада 2025 р. № 130/2025-рп // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 2 груд. (№ 246). – С. 3–4.
6. **Про присудження** Національної премії України імені Бориса Патона 2025 року : Указ Президента України від 27 листопада 2025 р. № 861/2025 // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 2 груд. (№ 246). – С. 3.
7. **Про присудження** премій Президента України для молодих вчених 2025 року : Указ Президента України від 27 листопада 2025 р. № 863/2025 // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 2 груд. (№ 246). – С. 3.

8. **Про присудження** Премії Верховної Ради України молодим ученим за 2025 рік : постанова Верховної ради України від 4 грудня 2025 р. № 4713-IX // Голос України. – Київ, **2025**. – 9 груд. (№ 236). – С. 6–7.

9. **Про реалізацію** експериментального проекту щодо створення дослідницьких центрів передового досвіду : постанова Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2025 р. № 1602 // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 9 груд. (№ 251). – С. 3–4.

Дослідницький центр передового досвіду – науково-навчальний структурний підрозділ закладу вищої освіти, до складу якого можуть входити інші підрозділи закладу вищої освіти, створений у співпраці з партнерами з метою концентрації ресурсів, знань, досвіду та інноваційного потенціалу для розвитку та підтримки провадження наукової, науково-технічної, інноваційної та освітньої діяльності, що функціонує для проведення прикладних наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок та комерціалізації їх результатів.

10. **Про схвалення** Концепції підтримки та розвитку кадрового потенціалу сфери наукової і науково-технічної діяльності "Національна система дослідників України" : розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2025 р. № 1389-р // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 12 груд. (№ 254). – С. 14.

Фінансування науки

11. **Додаткове** фінансування науки – це системна і комплексна програма розвитку // Голос України. – Київ, **2025**. – 24 верес. (№ 187). – С. 5.

12. **На освіту і науку** спрямовано рекордні 298,8 мільярда гривень // Урядовий кур'єр. – Київ, **2025**. – 6 груд. (№ 250). – С. 2.

13. **Парламенту** України рекомендовано прийняти за основу і в цілому проєкт постанови про затвердження положень про премії та стипендії

Верховної Ради України // *Голос України*. – Київ, 2025. – 2 груд. (№ 232). – С. 4.

Комітет з питань освіти, науки та інновацій інформує.

14. **Рекомендовано** передбачити додаткові видатки в Державному бюджеті України на 2026 рік на підвищення заробітної плати педагогічним і науково-педагогічним працівникам // *Голос України*. – Київ, 2025. – 2 груд. (№ 232). – С. 4.

Історія науки в Україні

15. **Балишев М. А.** До історії формування та розвитку Харківської наукової школи планетології / М. А. Балишев, Ю. Ю. Коваль // *Космічна наука і технологія*. – Київ, 2025. – Т. 31, № 4 (155). – С. 62–75.

16. **Дзевульська І.** Науково-дослідницька діяльність київської анатомічної школи: від витоків до сьогодення / І. Дзевульська, О. Маліков // *Український науково-медичний молодіжний журнал*. – Київ, 2024. – № 2 (147). – С. 133–136.

17. **Зубко Н.** Від Боплана до Сансона і Жайо. У Львові показують картографічні документи з позначенням України з XV століття / Н. Зубко // *Україна молода*. – Київ, 2025. – 26 листоп. (№ 47). – С. 11.

Унікальну картографічну експозицію "Imago Ucrainae на картах XV–XX століть" відкрили нещодавно у Львівській національній науковій бібліотеці України імені Василя Стефаника. На виставці представлено 60 картографічних документів 1493–1992 років із фондів закладу, які відображають територіальну трансформацію українських земель у різні історичні епохи, специфіку історичного територіального поділу нашої держави, картографічне уявлення світу про Україну, її кордони та місце на карті Європи і світу від XV століття до відновлення незалежності у 1991-му.

18. **Короткий** нарис історії Наукового товариства анатомів України, гістологів, ембріологів та топографоанатомів України: від створення до сьогодення / О. Л. Аппельханс, О. П. Мельник, В. Б. Раскалей, Л. М. Яременко // Український науково-медичний молодіжний журнал. – Київ, 2024. – № 2 (147). – С. 28–29.

Огляд науки в Україні

19. **Андрєєв О.** Нові системні можливості / О. Андрєєв // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – № 37. – С. 11, 23.

Телемости Київ – Європейський Центр ядерних досліджень (ЦЕРН, м. Женева, Швейцарія). Юні дослідники Київщини стали учасниками потужного івенту-телемосту "Сучасні дослідження в ЦЕРН: від найнижчих до найвищих енергій", який з'єднав Національний центр "Мала академія наук України", Європейську організацію ядерних досліджень "ЦЕРН" (м. Женева) та Комунальний заклад Київської обласної ради "Мала академія наук учнівської молоді". Оскільки Україна має статус асоційованого члена в ЦЕРН, саме українські науковці надали юним дослідникам унікальний шанс долучитися до сучасних досліджень матеріял та високих енергій. Участь у телемості взяли науковці, педагогічні працівники і здобувачі загальної середньої та позашикільної освіти з багатьох громад Київщини. Центральною студією телемосту став Бучанський ліцей № 3.

20. **Безклубий І. Ф.** Визначеність приватно-правової природи етичних принципів для технологій штучного інтелекту / І. Ф. Безклубий // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Право. – Івано-Франківськ, 2025. – Вип. 19 (31). – С 212–222.

21. **Богомолець-Шереметьєва С. О.** Цифрова революція: як штучний інтелект змінює медицину та освіту у форматі медичної симуляції

/ С. О. Богомолець-Шереметьєва, В. Д. Рудий // Український науково-медичний молодіжний журнал. – Київ, 2025. – № 1 (153). – С. 158–159.

22. **Волик А.** Від Карпат до Каліфорнії – геологія долає кордони. Професорка Олена Іванік – про сучасні геологічні дослідження, міжнародну співпрацю та досвід Fulbright у США / А. Волик // Світ. – Київ, 2025. – Жовт. (№ 20). – С. 1, 8.

У сучасному світі наука дедалі частіше стає об'єднувчим містком між країнами, культурами й фахівцями у своїй сфері. Особливо тоді, коли за цим процесом стоїть натхненна й цілеспрямована особистість, здатна формувати навколо себе ідеї, досвід і прагнення. Такою є докторка геологічних наук, професорка Навчально-наукового інституту геології Київського національного університету імені Тараса Шевченка Олена Іванік. Її шлях – промовистий приклад того, як жінка у науці не просто досягає визнання, а й формує міжнародні дослідницькі напрями, вибудовує партнерства і демонструє, що геологія – це не лише про гірські породи і ґрунти, а й про конкретних вчених, їхню стійкість і спільні цінності. Fulbright відкриває світ 3 січня по вересень 2025 року професорка Олена Іванік проходила дослідницьке стажування у межах престижної програми Fulbright Scholar у Департаменті геонаук Університету Цинциннаті (США).

23. **Волик А.** Українські фізики у серці світової науки. Учені КНУ працюють у найпередовіших експериментах ЦЕРН / А. Волик // Світ. – Київ, 2025. – Листоп. (№ 22). – С. 5.

Еволюція експериментальних і теоретичних досліджень властивостей матерії на фундаментальному рівні призвела до необхідності створення установок, які за масштабом можна порівняти з мегаполісами. Найпотужнішою серед них є Великий адронний колайдер (ВАК) – унікальна прискорювальна установка, розташована у підземному тунелі завдовжки 27 км на кордоні Швейцарії та Франції. Саме тут, у міжнародному дослідницькому центрі ЦЕРН, тисячі фізиків з усього світу шукають

відповіді на фундаментальні питання про будову Всесвіту. Серед них – і вчені КНУ імені Тараса Шевченка.

24. **Волик А.** Як зробити міждисциплінарність реальністю? Досвід наукового марафону КНУ імені Тараса Шевченка для підготовки команд дослідників "Горизонт Європа" / А. Волик // Світ. – Київ, **2025**. – Груд. (№ 23). – С. 8.

Сучасна наука – це про складні виклики, які не мають простих відповідей. Вони потребують глибоких рішень і досліджень на стику галузей. До того ж стрімкий розвиток технологій – від штучного інтелекту до біоінженерії – вимагає комплексного підходу до досліджень. Програма "Горизонт Європа" – флагманський інструмент Європейського Союзу з фінансування науки та інновацій ставить міждисциплінарність однією з вимог отримання грантів на дослідження.

25. **Волинська М.** Мобілізація наукових зусиль для досягнення справедливого миру / М. Волинська // Світ. – Київ, **2025**. – Груд. (№ 23). – С. 6.

Академія наук вищої школи України – всеукраїнська громадська наукова організація, що об'єднує майже 500 провідних учених, докторів наук і професорів з усіх галузей знань та всіх університетських центрів країни – провела свою підсумкову щорічну конференцію.

26. **Галата С.** Кіберкисть, пристрій для виявлення уламків, пов'язки на основі хмелю / С. Галата // Світ. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 21). – С. 8.

Вчасна діагностика і найсучасніші методи відновлення потрібні сьогодні тисячам українців. Особливо важливі нові технології для реабілітації військових, які захищають нашу країну. Проєкти, представлені на секції "Біометрична інженерія та здоров'я людини" XIV Міжнародного фестивалю інноваційних проєктів Sykorsky Challenge 2025" мають на меті допомогти такому відновленню.

27. **Галенко О. М.** Академічні спін-офф компанії у глобальній системі спіловеру знань і технологій / О. М. Галенко, М. Ю. Поворозник // Інвестиції: практика та досвід. – Київ, **2025**. – № 4. – С. 16–21.

28. **Головко Т.** Зазираючи в безодню Середньовіччя, або Про що свідчать приховані і явні соціальні метаморфози з далекої минувшини / Т. Головко // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 27 листоп.-3 груд. (№ 47). – С. 10–11.

Рец. на кн.: Демчук С. Доба постів і карнавалів. Як жили, пили і кохалися у середньовіччі. Київ: Віхола, 2023. 336 с. Вважається, що ключовою епохою в історії людства є Середньовіччя. Чи багато знаємо про цей історичний період, коли зародився феодалізм, суспільні стани – воїни, селяни, духовенство, національні держави, в яких виникли міста – своєрідні центри ремесел і торгівлі, остаточно утвердилось християнство як одна із трьох світових релігій. По суті, Середньовіччя стало фундаментом для сучасного європейського розвитку, уявним містком між античністю та новим часом, коли формувалися ключові політичні, соціальні, інституційні й культурні основи, тим самим визначивши подальший поступ людської цивілізації.

29. **Гундорова Т.** Еко-Чорнобиль: "Рослини стануть нашими провідниками..." (на берегах "Післячорнобильської бібліотеки") / Т. Гундорова // Критика. – Київ, **2025**. – Лип. – Серп. (число 7/8). – С. 35–39.

Рец. на кн.: Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека. Київ, 2005. 263 с. Тамара Гундорова переосмислює Чорнобиль як символ кінця сучасної епохи та початку "суспільства ризику", вводячи концепцію еко-сублімного та нову культуру взаємодії людини з природою після катастрофи. Чорнобильська атомна аварія розпочала епоху, в якій ми живемо. Чорнобиль уже має свій архів і свою пам'ять, яка, однак, не віддаляється в часі, а навпаки, дедалі більше синхронізується із нашою сучасністю. Якщо після аварії небезпека атомного апокаліпсису насправді була примарною, то нині вона стає реальною. Як зазначають представники "Nuclear Threat Initiative" – світової організації, що відстежує ризики сучасного світу, «ми входимо в нову епоху,

де ризик використання атома – навмисно, чи випадково, або помилково – зростає.

30. **Даневич Ф.** Як пахнуть нейтрино? / Ф. Даневич, В. Кобичев, В. Третяк // Світ. – Київ, **2025**. – Верес. (№ 17). – С. 6.

Наука в Сумському державному університеті.

31. **Данилишин Б.** Наука для оборони, безпеки й майбутнього України. Мій девіз: "НАНУ – технологія розвитку України!" // Світ. – Київ, **2025**. – Верес. (№ 18). – С. 1, 3.

6–9 жовтня в Києві відбудуться звітно-виборчі сесії Загальних зборів Національної академії наук України та її відділень, на яких обиратимуть президента НАН України та членів Президії Академії. Для участі у виборах президента зареєстровано двох кандидатів: академіка НАН України Анатолія Загороднього та академіка НАН України Богдана Данилишина. З їхніми програмами можна ознайомитися на офіційному вебсайті НАНУ. Газета "Світ" звернулася до кандидатів на пост президента НАНУ з проханням відповісти на кілька однакових для обох запитань. На запитання газети "Світ" відповідає кандидат у президенти НАН України академік НАНУ Богдан Данилишин.

32. **Дацій Н. В.** Аналіз наукового потенціалу сучасних досліджень у галузі управління сталим розвитком освіти / Н. В. Дацій // Інвестиції: практика та досвід. – Київ, **2025**. – № 9. – С. 229–230.

33. **Дикан І. М.** Наукова діяльність ДУ "Інститут ядерної медицини та променевої діагностики НАМН України" у 2023 р.: 25-річний ювілей / І. М. Дикан, Б. А. Тарасюк, І. В. Андрущенко // Radiation diagnostics, radiation therapy. – Kyiv, **2024**. – № 1, Vol. 15. – С. 7–14.

34. **Журавель В.** Правове забезпечення функціонування наукової сфери: сучасні реалії / В. Журавель // Юридичний вісник України. – Київ, **2025**. – 16–31 жовт. (№ 21). – С. 10–13.

Наукова сфера є ключовим фактором розвитку України, укріплення її обороноздатності, успішного повоєнного відновлення, а відтак має

функціонувати за підтримки держави, в умовах належного організаційного фінансового та правового забезпечення. Це, нібито, аксіоматичне твердження яке, як видається, зрозуміле всім і не потребує додаткової аргументації. Але чи дійсно все так і є, і чи реалізуються зазначені постулати в житті? Проаналізуємо це на прикладі діяльності Національної академії правових наук України (НАПрН України).

35. Журавель В. Правове забезпечення функціонування наукової сфери: сучасні реалії / В. Журавель // Юридичний вісник України. – Київ, **2025**. – 1–15 листоп. (№ 22). – С. 14–18.

Автор зосереджується на проблематиці реального забезпечення державних гарантій для науковців, зокрема в частині оплати праці, та підкреслює ризики фактичної дискримінації наукових працівників через розрив між нормами законодавства і практикою їх застосування. Окрему увагу приділено впливу воєнного стану на функціонування науки, необхідності стабільного фінансування, належних організаційних умов і правової визначеності для наукових установ.

36. Загородній А. Наука для оборони, безпеки й майбутнього України. Сила академії – в її людях, традиціях, наукових школах // Світ. – Київ, **2025**. – Верес. (№ 18). – С. 1, 3.

Газета "Світ" звернулася до кандидатів на пост президента НАНУ з проханням відповісти на кілька однакових для обох запитань. На запитання газети "Світ" відповідає кандидат у президенти НАН України академік НАНУ Анатолій Загородній.

37. Ільченко М. Нова парадигма керування світлом і радіохвилями / М. Ільченко // Світ. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 22). – С. 3.

Ця назва взята з цитати професора Девіда Р. Сміта з Університету Каліфорнії в Сан-Дієго, який у 2000 році вперше експериментально здійснив теоретично передбачуване з 1968 року явище негативного заломлення у матеріалах з від'ємними діелектричною та магнітною проникностями. Як матеріал було використано так звані розрізні кільцеві резонатори (SRR –

Split Ring Resonators), запропоновані професором Джоном Б. Пендрі з Імперського коледжу Лондона для імітації на мікрохвилях магнітних відгуків, не властивих природним матеріалам. Відтак поява SRR і застосування їх на практиці привели до започаткування нового терміну – метаматеріали, а також до інтенсивного розвитку у світі після 2000 року нового науково-технічного напрямку "Метаматеріали та їхнє практичне застосування".

38. **Інвестиція** у майбутнє країни та у конкурентоспроможних фахівців // *Голос України*. – Київ, **2025**. – 9 верес. (№ 177). – С. 7.

На базі українських ЗВО будуть відкрити лабораторії з робототехніки, де студенти й викладачі зможуть тестувати ідеї та створювати роботизовані технології. Стартував прийом заявок від університетів, які хочуть стати пілотним майданчиком для старту проєкту.

39. **Коваль З.** "Багато цивілізацій у світі зникли, а ми живемо". Лише з початком повномасштабної війни велика частина в Україні зрозуміла, що росіяни – не братський народ / З. Коваль ; спілкувалась Л. Салімонович // *Україна молода*. – Київ, **2025**. – 10 верес. (№ 36). – С. 6–7.

Зенон Коваль щороку приїздить в Україну напередодні Дня Незалежності, бо це свято вважає своїм. Зенон Коваль – бельгійський дипломат українського походження, посол франкомовних урядів Бельгії (1996–2019 рр). Він завжди знаходив час для роботи в різних структурах української діаспори. Нині пан Зенон є членом Екзекутиви Світового конгресу українців, політичним радником Європейського конгресу українців і Товариства українців у Бельгії.

40. **Колибо Д. В.** Відомі-невідомі клітини, які захищають життя / Д. В. Колибо ; спілкувалася Л. Остролицька // *Світ*. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 22). – С. 6.

Нобелівську премію з фізіології та медицини 2025 отримали Фред Рамсделл із Сан-Франциско, Мері Брункоу з Сієтла (штат Вашингтон) та Шимон Сакагучі з Осацького університету в Японії. Це премія за дослідження, що

визначило "охоронців імунної системи", яких називають регуляторними T-клітинами. Розмова про Нобелівських лауреатів та їхні відкриття з Денисом Володимировичем Колибо – доктором біологічних наук, професором, членом-кореспондентом НАН України. Він головний науковий співробітник відділу молекулярної імунології Інституту біохімії ім. О. В. Палладіна НАН України, а також викладає в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та Національному університеті "Києво-Могилянська Академія".

41. **Костюченко І.** Електронні ресурси як ефективна форма поширення наукової інформації в реалізації принципів відкритої науки / І. Костюченко, Г. Тимченко // *Бібліотечна планета.* – Київ, **2025.** – № 3 (109). – С. 29–32.

42. **Круглик О.** Досвід досліджень аналітичної компетентності економістів / О. Круглик // *Порівняльна професійна педагогіка.* – Київ ; Хмельницький, **2025.** – Т. 15, вип. 1. – С. 98–106.

43. **Кулик Н.** Свято інноваційного розвитку / Н. Кулик // *Світ.* – Київ, **2025.** – Жовт. (№ 20). – С. 1, 3.

Фестивалю інноваційних проєктів Sikorsky Challenge, що традиційно наприкінці жовтня проводить Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", – майже півтора десятка років: він відбувається вже вчотирнадцяте. І вчетверте – в умовах повномасштабного вторгнення.

44. **Листопад О.** Інновації для води, енергії та землі / О. Листопад // *Світ.* – Київ, **2025.** – Листоп. (№ 21). – С. 6–7.

Українські науковці та підприємці представили проєкти, що можуть змінити підходи до збереження ресурсів та захисту довкілля (секція "Енергетична стійкість і безпека, екологія та "зелена" хімія").

45. **Листопад О.** Казкові ліси потребують реального захисту / О. Листопад // *Світ.* – Київ, **2025.** – Жовт. (№ 19). – С. 1, 7.

Коли поглянули на всю територію Європи, виявилось, що на європейському континенті є лише два великих масиви, де збереглися природні ліси, квазіпраліси й праліси. Один, з домінуванням хвойних – на півночі у Скандинавії, здебільшого це гірські ліси. А другий – у Карпатському регіоні. Протягом ХХ століття, навіть попри те, що приходило усвідомлення цінності цих лісів, ми їх продовжували втрачати – і в Західній Європі, і в Центральній (особливо інтенсивно), і в Україні.

46. **Листопад О.** Публічні інвестиції в науку / О. Листопад // Світ. – Київ, **2025**. – Груд. (№ 23). – С. 1. 5.

Круглий стіл в ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України” продемонстрував, як наукові розробки з високою технологічною готовністю можуть стати основою для публічних інвестиційних проєктів. Як перетворити наукові досягнення на повноцінні інвестиційні проєкти? Саме це й обговорювали учасники круглого столу “Комерціалізація наукових розробок НАН України”. За приклад узяли науково-технічні розробки НАН України з високим ступенем технологічної готовності. На розгляд були представлені проєкти трьох провідних інститутів: Інституту біохімії імені О. В. Палладіна, Інституту газу та Фізико-технологічного інституту металів та сплавів.

47. **Манцуров І.** Як українські вчені рятують світ від електромагнітного тероризму / І. Манцуров // Світ. – Київ, **2025**. – Верес. (№ 17). – С. 7.

48. **Мартинюк В.** Астробіологія: короткий історичний екскурс, її сучасний стан та перспективи розвитку в Україні / В. Мартинюк, Ч. Кокелл // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Біологія. – Київ, **2025**. – Вип. 1 (100). – С. 5–14.

49. **НАПрНУ:** вручення дипломів новим академікам і членам-кореспондентам // Юридичний вісник України. – Київ, **2025**. – 1–15 верес. (№ 18). – С. 6.

На спільних засіданнях Президії Національної академії правових наук України та Вченої ради Київського університету інтелектуальної власності і права, а також Вченої ради Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (в м. Харкові) відбулися урочисті вручення дипломів новим дійсним членам (академікам) та членам-кореспондентам НАПрНУ, обраних на загальних зборах академії 26 червня цього року.

50. Наука – міст для діалогу, миру та стійкості. 27 листопада світ відзначатиме ще один День науки / інформація МАН України // Світ. – Київ, 2025. – Листоп. (№ 22). – С. 4.

На 43-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО у місті Самарканд (Узбекистан) ухвалили резолюцію про проголошення Міжнародного дня залучення до науки заради сталого розвитку. Ініціатором подання став президент Малої академії наук України (Центру 2-ї категорії під егідою ЮНЕСКО), академік НАНУ Станіслав Довгий. 27 листопада – символічна дата для України, адже цього дня народився видатний український науковець Борис Патон, а також була заснована Українська академія наук. Виконавча рада ЮНЕСКО ухвалила відповідне рішення переважною більшістю голосів. Окрім членів Виконавчої ради ЮНЕСКО, ідею започаткування Міжнародного дня залучення до науки заради сталого розвитку також підтримали Албанія, Вірменія, Болівія, Болгарія, Домініканська Республіка, Конго, Коста-Рика, Кот д'Івуар, Хорватія, Єгипет, Естонія, Грузія, Греція, Індія, Камерун, Латвія, Ліберія, Ліван, Литва, Люксембург, Малайзія, Маврикій, Мавританія, Марокко, Нігерія, Нідерланди, Німеччина, Об'єднані Арабські Емірати, Острови Кука, Панама, Парагвай, Перу, Польща, Португалія, ПАР, Сербія, Словаччина, Словенія, Туніс, Туреччина, Іспанія, Судан, Франція, Узбекистан, Уругвай, Філіппіни, Шрі-Ланка, Ємен, Японія та низка інших країн.

51. Остролуцька Л. Інновації, що народжуються з українського розуму та незламного духу / Л. Остролуцька, Д. Шулікін // Світ. – Київ, 2025. – Листоп. (№ 21). – С. 1, 4–5.

Голова міжнародної наглядової ради Інноваційної екосистеми Sykorsky Challenge Ukraine Вік Корсун, виступаючи на відкритті Міжнародного фестивалю Sykorsky Challenge 2025, заявив: Україна довела світу, що "справжня сила виходить від людей, від нашої спільної рішучості відстоювати гідність, захищати рівність, вірити у наш народ і його потенціал". Але сьогодні в Україні потрібен мультиплікатор сил, який працює через інновації та стартапи.

52. **Палієнко М.** Полоніка та україніка в історичній ретроспективі й сучасному науковому, архівному і культурному дискурсі / М. Палієнко // Архіви України. – Київ, **2025**. – № 2 (343). – С. 29–57.

53. **Про ШІ** вже пишуть підручники / інф. "Світу" // Світ. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 22). – С. 3.

У Видавничому домі "Академперіодика" Національної академії наук України побачив світ підручник "Системи і методи штучного інтелекту", підготовлений академіком НАН України Михайлом Згуровським і професором Юрієм Зайченком. Видання створив навчально-науковий комплекс "Інститут прикладного системного аналізу" МОН України і НАН України у межах Цільової комплексної програми "Наукові основи функціонування та забезпечення умов розвитку науково-видавничого комплексу Національної академії наук України".

54. **Радченко А.** Соціальні комунікації і наукові журнали: необхідність залучення і нові можливості / А. Радченко // Бібліотечний вісник. – Київ, **2025**. – № 3 (279). – С. 3–15.

55. **Реальні** результати – від нових знань до технологій подвійного призначення, що працюють на оборону та відновлення країни // Голос України. – Київ, **2025**. – 23 верес. (№ 186). – С. 4.

Під головуванням Президента НАН України академіка Анатолія Загороднього відбулося чергове засідання Президії НАН України.

56. **Резніченко В. А.** 60 років базам даних (заключна частина) / В. А. Резніченко // Проблеми програмування. – Київ, 2023. – № 1. – С. 66–103.

Наводиться огляд досліджень і розробок баз даних із моменту виникнення в 60-х роках минулого століття і по сьогодні.

57. **Федорів М.** Хто вони – анти / М. Федорів // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 27 листоп.–3 груд. (№ 47). – С. 14.

Всесвітньо відомий історик і просвітянин Михайло Грушевський вважав їх предками українського народу. Вчені археологи вважають їх представниками Пеньківської археологічної культури. За Йорданом, вони жили між Дністром і Дніпром. За словами візантійського історика Прокопія (490–562), їхні оселі були побудовані на сході Азовського моря.

58. **Фруктова Я.** Професійне вигорання в системі "людина – людина": неможливо уникнути? / Я. Фруктова // Вечірній Київ. – Київ, 2025. – Верес. (№ 6). – С. 22–23.

Хоча термін "професійне вигорання" став широко вживаним лише у другій половині ХХ століття, розробку його концептуальних засад можна простежити в історії медицини та соціології. Ще в 1869 році американський невролог Джордж Бірд описав стан "невратенії", спричинений виснаженням нервової системи, який він спостерігав у "цивілізованих, інтелектуальних спільнотах".

59. **Хмарський А. В.** Інноваційне підприємництво в закладах вищої освіти в рамках Індустрії 4.0 / А. В. Хмарський, С. В. Войтко // Бізнес Інформ. – Харків, 2025. – № 3 (566). – С. 89–96.

Стаття присвячена дослідженню інноваційного підприємництва в закладах вищої освіти (ЗВО) України в контексті Четвертої промислової революції (Індустрії 4.0) як ключового фактору економічного розвитку в умовах воєнного стану та перспектив післявоєнного відновлення. У роботі проаналізовано сучасний стан інноваційної діяльності в провідних українських університетах, таких як КПІ ім. Ігоря Сікорського, КНУ

ім. Тараса Шевченка та ХПІ, з акцентом на їхню роль у формуванні стартап-екосистем і впровадженні технологій Індустрії 4.0, зокрема штучного інтелекту, Інтернету речей і робототехніки. Результати свідчать, що українські ЗВО мають значний потенціал для створення інноваційних хабів, однак потребують адаптації навчальних програм, посилення партнерств із технологічними компаніями та оновлення інфраструктури. Практична значущість роботи полягає в рекомендаціях для ЗВО, держави та бізнесу щодо стимулювання інновацій, а перспективи подальших досліджень охоплюють аналіз державної політики та міжнародного досвіду країн-лідерів Індустрії 4.0 (США, Німеччина, Японія). Стаття сприяє осмисленню ролі університетів у цифровій трансформації економіки України.

60. **Ходосевцев О.** Злочини проти довкілля: екоцид / О. Ходосевцев // Світ. – Київ, **2025**. – Груд. (№ 23). – С. 7.

Член-кореспондент НАН України, доктор біологічних наук, професор, провідний науковий співробітник інституту ботаніки НАН України Олександр Ходосевцев виступив на засіданні Президії Академії з доповіддю "Екоцид природного середовища України внаслідок російської агресії". Чому ця тема особливо актуальна саме зараз як для юристів, так і для екологів? Про це автор доповіді розповів нашій газеті.

61. **Холявкіна Т. В.** Інтелектуальна система розпізнавання емоційного стану аудиторії / Т. В. Холявкіна, Д. А. Рибак // Наукоємні технології. – Київ, **2025**. – № 1 (65). – С. 47–54.

Стаття розглядає фундаментальні аспекти нейромережевого аналізу, технології розпізнавання емоцій та механізми адаптивного зворотного зв'язку.

62. **Шабацька С. А.** Штучний інтелект у медицині та освіті / С. А. Шабацька // Український науково-медичний молодіжний журнал. – Київ, **2025**. – № 1 (153). – С. 160–161.

63. **Шеремета Ю.** Інноваційний комплекс відкрито в КПІ / Ю. Шеремета // Освіта і суспільство. – Київ, **2025**. – № 3 (84). – С. 2.

20 травня на базі Київської політехніки відкрився простір нового покоління – Науковий парк AM+SP Sikorsky Challenge. Тут об'єдналися адитивні технології, медична інженерія та інклюзивна освіта для ветеранів та ветераном – з фокусом на практику, інновації та соціальний вплив. Комплекс став результатом співпраці КПІ ім. Ігоря Сікорського, Sikorsky Challenge, Благодійний фонд "КОЛО", OLX Україна, EPAM Ukraine, OBRIO – Genesis, Genesis for Ukraine та appflame.

64. **Шишак А. М.** Методологічні підходи до здійснення науково-педагогічних досліджень: сутність та освітні можливості [Електронний ресурс] / А. М. Шишак, В. М. Чайка, О. Я. Чикурова // Перспективи та інновації науки. Педагогіка. – **2025**. – № 7. – С. 1072–1083. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prainnsc_2025_7_96

65. **Шулікін Д.** "Розумна" рукавичка і платформи для відновлення / Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 21). – С. 7.

Фішкою цьогорічного фестивалю Sykorsky Challenge стала юніорська секція на якій було представлено 24 проєкти школярів і студентів. Молоді винахідники не гірше за старших колег доводили користь і переваги своїх рішень та обґрунтовували їхню інвестиційну привабливість.

66. **Шулікін Д.** Багатофункціональний "равлик", безконтактний розмінював і "шуба" для БПЛА / Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 21). – С. 6.

Роботизовані системи, дрони й технології для поліпшення їхньої роботи й боротьби з ворожими безпілотниками, пристрої для гуманітарного розмінування і софт для військових операцій – секція "Авіація, космос, оборона і безпека" вже традиційно була наймасштабнішою на фестивалі Sykorsky Challenge, адже до фіналу потрапили аж 28 проєктів.

67. **Шулікін Д.** Всесвітній день науки–2025: привід обговорити найактуальніше / Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 22). – С. 4.

На честь Всесвітнього дня науки, який відзначається 11 листопада, в інноваційному парку UNIT.City відбулося урочисте і водночас ділове зібрання під назвою "Всесвітній день науки – 2025: Україна". Воно об'єднало науковців, представників закладів вищої освіти й наукових установ, уряду, бізнесу, міжнародних організацій і молодих дослідників. Учасники й учасниці обговорили трансформації у сфері науки й інновацій, підтримку молодих учених, партнерство між державою, університетами та бізнесом, а також нові можливості для українських дослідників. Організаторами стали Міністерство освіти і науки України, Рада молодих вчених при МОН, УНТЦ за партнерства Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України, Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, World Bank, UNIT.City та Diiia.City.Union. Після презентації відбулось вручення сертифікатів науковим установам і вишам, які за результатами атестації було віднесено до групи А (біомедичний і суспільно-гуманітарний напрям), а також ЗВО, які отримали найвищі сукупні результати державної атестації за кількома науковими напрямками. Сертифікат отримав ректор КНУ Бугров Володимир. Із повними результатами можна ознайомитись на ресурсі atestat.nauka.gov.ua.

68. **Шулікін Д.** Гуманітарне розмінування: рішення для безпеки й збереження життя / Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2025**. – Жовт. (№ 19). – С. 1, 3.

Перед Україною протягом багатьох років стоятиме завдання розмінування величезних площ, навіть попри те, що на це вже витрачено значні ресурси. Саме це і мав на меті Конкурс рішень з гуманітарного розмінування TechBridge x Sikorsky Innovation Challenge, що відбувся в КПІ ім. Ігоря Сікорського. Разом з Київською політехнікою захід організували Інноваційний холдинг Sikorsky Challenge, платформа UK Ukraine TechBridge, Міністерство цифрової трансформації України й Уряд Великої Британії. Ініціатива була започаткована в рамках спільної програми UK-Ukraine TechBridge (платформа для зв'язку британських та українських технологічних екосистем) і холдингу Sikorsky Challenge. Також конкурс є

частиною ширшої співпраці з Мінцифри, урядом Великої Британії та науковим парком "Київська політехніка".

69. **Шулікін Д.** Змагання стартапів і виклики для оборонки / Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2025**. – Лип. (№ 14). – С. 5.

Ректор КПІ ім. Ігоря Сікорського Анатолій Мельниченко констатує, що "сьогодні є певні стереотипи, які заважають вибудувати прямий ланцюжок від науковця до наших Сил оборони, зокрема дех-то вважає, що університет має дати готову розробку, причому на такому рівні, що хоч зараз – у серійне виробництво".

70. **Шулікін Д.** Що вивело українську школу системної аналітики у світову наукову еліту / Д. Шулікін // Світ. – Київ, **2025**. – Груд. (№ 23). – С. 1, 3.

Результати досліджень, що поєднують фундаментальну математику та сучасні технології штучного інтелекту і мають практичні застосування у молекулярному моделюванні білків у клітинному середовищі з атомною роздільною здатністю та стратегічному оборонному аналізі – на засіданні президії НАН України представив директор ННК "Інститут прикладного системного аналізу" КПІ ім. Ігоря Сікорського, член-кореспондент НАН України Павло Касьянов. Він розповів про те, що у фундаментальному блоці доведено теореми існування, неперервності та оптимальності стратегій для процесів зі слабконеперервними перехідними ймовірностями, необмеженими функціями вартості та некомпактними множинами рішень; обґрунтовано збіжність алгоритмів пошуку оптимальних стратегій і неперервність функцій цін та множин оптимальних рішень у стохастичних ігрових моделях. Практична актуальність цих результатів охоплює промисловість, оборону, бізнес, медицину й науку.

71. **Diagnostic capabilityb of long-term electrocardiographi telemonitoring for detection of heart rhythm disorders / I. Berdnyk, V. Bogomaz, N. Dolyna, Y. Onofriichuk // Український науково-медичний молодіжний журнал. – Київ, **2024**. – № 3 (149). – С. 30–38.**

Діагностичні можливості довготривалого електрокардіографічного телемоніторингу для виявлення порушень ритму.

72. **Sikorsky Challenge 2025**: відповіді на виклики війни й бути готовими до викликів миру / колектив газети "Світ" // Світ. – Київ, **2025**. – Жовт. (№ 20). – С. 1.

28 жовтня у Київській політехніці розпочинається XIV Фестиваль інноваційних проєктів Sikorsky Challenge 2025. Кожна з команд, яка бере участь у секціях фестивалю, ставить за мету відповіді на реальні виклики й проблеми, які створила війна. А також учасники готові запропонувати інноваційні рішення для відновлення й розвитку країни.

73. **Sikorsky Challenge 2025**: проєкти, які допомагають Україні // Світ. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 21). – С. 1.

10 листопада людство відзначає всесвітній день науки в ім'я миру і розвитку.

Філологія

74. **Коляденко Д.** Виклики і поклики українського шекспірознавства / Д. Коляденко // Слово Просвіти : всеукраїнський культурологічний тижневик. – Київ, **2025**. – 27 листоп.-3 груд. (№ 47). – С. 13.

75. **Коляденко Д.** Небесні образи трипільських божеств / Д. Коляденко // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 25–31 груд. (№ 51/52). – С. 3.

Український фольклор.

76. **Коляденко Д.** Точні науки в давньоукраїнському язичництві: праїндоевропейська та праслов'янська спадщина / Д. Коляденко // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 23 жовт. - 5 листоп. (№ 42/43). – С. 14.

Реконструкція праїндоевропейської та праслов'янської мов – предків української та інших споріднених дозволяє відтворити різні сфери матеріальної й духовної культури їх носіїв, зокрема й сакральні астрономічні уявлення.

77. **Коляденко Д.** Точні науки підтверджують Святе Письмо / Д. Коляденко // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 20–26 листоп. (№ 46). – С. 10.

78. **Ласло** Краснагоркаї. Майстер постмодерністського світу / nv.ua // Українська літературна газета. – Чернівці, 2025. – Жовт. (№ 10). – С. 1, 45.

71-річний угорський письменник Ласло Краснагоркаї став цьогорічним лауреатом Нобелівської премії з літератури. Він автор роману "Сатанинське танго", за яким знято однойменний фільм, який вважають одним із найкращих артхаусних фільмів усіх часів.

79. **Марусик Т.** Говорили-балакали. Як держава може посилити роль української мови / Т. Марусик // Україна молода. – Київ, 2025. – 26 листоп. (№ 47). – С. 7.

На ще одному заході, присвяченому мовній політиці держави, його учасники знову намагалися донести, передусім до урядовців, те, наскільки загрожує національній безпеці України відсутність належних зусиль з боку президента, парламенту й уряду України, щоб стримати тенденцію останнього часу до скорочення української мови в публічному просторі й освітній сфері. Мінкульт, чого, на жаль, не скажеш про Міносвіти й освітній департамент КМДА, наважився винести на обговорення гостру проблему з використанням державної мови в освітньому процесі, а також те, як держава може посилити роль української мови в житті дитини. При цьому треба чесно себе запитати, чи можуть подібні обговорення змінити ситуацію.

80. **Мосенкіс Ю.** Місячний календар трипільської богині / Ю. Мосенкіс // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 25–31 груд. (№ 51/52). – С. 3.

Трипільська Венера – це глиняна статуетка висотою 15–16 см з явно окресленим животиком, що символізує вагітність. На тілі богині є численні отвори, через які, ймовірно, простягали мотузочки при використанні у певних ритуалах. На нього нанесені також візерунки за допомогою ангобу – фарби на основі рідкої глини.

81. **Мосенкіс Ю.** Трипільські обряди в українських казках? / Ю. Мосенкіс // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 16–22 жовт. (№ 41). – С. 10.

82. **Мосенкіс Ю.** Як слід перекладати Шекспіра? / Ю. Мосенкіс // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 27 листоп.–3 груд. (№ 47). – С. 13.

83. **Роман М.** Боротьба за українського Гоголя триває / М. Роман // Українська літературна газета. – Чернівці, **2025**. – Листопад (№ 11). – С. 44.

Рец. на кн.: Наєнко М. К. Він – наш, він не їхній. ПереПРОчитання українського Гоголя, 2025. – 169 с. Поштовхом для професора М. К. Наєнка видати свої паперові студії, статті та виступи на різних наукових конференціях, присвячених М. В. Гоголю, в одній книзі був, очевидно, наказ Міністерства освіти (шкільництва) РФ викреслити з усіх підручників для середніх шкіл і вищих навчальних закладів РФ, що М. В. Гоголь за походженням українець, що він народився в родині українського шляхтича Василя Гоголя. Та мало того, наказ змушує не згадувати у школах РФ Україну як країну чи державу, бо такої країни чи держави, на його думку, не було і не існує.

84. **Терлецька Д.** Чи заговорив Київ англійською / Д. Терлецька // Вечірній Київ. – Київ, **2025**. – Черв. (№ 5). – С. 27.

Рік тому, 26 червня 2024 року, було підписано закон про застосування англійської мови в Україні. Законом закріплено статус англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування в Україні та визначено перелік посадовців, які повинні володіти англійською. Він унормував особливості застосування англійської в роботі держорганів, органів місцевого самоврядування, підрозділів екстреної допомоги, освіти, правоохоронних органів тощо. Це зроблено для підвищення конкурентоспроможності України, зростання її інвестиційної та туристичної привабливості, а також для того, щоб більше українців опановували англійську мову.

Історія української мови

85. **Антофійчук В.** Українська мова і писемність як духовна константа державності / В. Антофійчук // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 23 жовт. – 5 листоп. (№ 42/43). – С. 6–7.

Українська мова постала задовго до появи писемності – з живого подиху людини й землі, з первісного прагнення осмислити довкілля через слово. Її витoki сягають до історичних глибин, коли мовлення було засобом спілкування й самим актом творення світу. Формуючись упродовж тисячоліть – крізь еволюцію праслов'янського мовлення, у середовищі племен, у молитві та пісні, вона поступово вивершилася мовною традицією Київської Русі, заклавши підвалини подальшої української писемності. Про прадавню тяглість української мови свідчать археологічні пам'ятки та реліктові форми усної творчості, передусім календарнобрядові пісні. Як зазначав Олександр Потебня, веснянки побутували на українських землях уже в I тис. до н. е., що дає підстави говорити про формування питомого мовного ґрунту нашого народу ще в найдавнішій епохи його духовного становлення. У цих піснях – не лише краса ритуального слова, а й відлуння світогляду, який формувався задовго до появи писемної культури.

86. **Коляденко Д.** Нова концепція генези української мови / Д. Коляденко // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 11–17 верес. (№ 36). – С. 11.

Автор статті – президентський стипендіат 2025 року, лауреат Міжнародної німецько-української премії імені Олеса Гончара. Походження української мови – не вузько наукове, а суспільне і стратегічне питання, що є одним із визначальних чинників формування української ідентичності. Вирішення цього питання є результатом синтезу цілої низки наук – не тільки мовознавства, а й історії, археології, генетики, антропології тощо. А в межах мовознавства про формування мови свідчать усі галузі цієї науки – фонетика, морфологія, синтаксис, лексика. Детальніше про ці та інші особливості формування української мови з сучасного погляду йдеться в підготованій книжці "Народження української мови".

87. **Мосенкіс Ю.** Українська мова і давні цивілізації Єгипту та Шумеру / Ю. Мосенкіс // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 13–19 листоп. (№ 45). – С. 5.

Стародавня Україна знаменита Трипільською цивілізацією 5400–3000 рр. до н. е. Однак і в цей, і в пізніші періоди відбувались інтенсивні контакти України з багатьма сусідніми цивілізаціями, і вони залишили свій слід у мові.

88. **Туранли Ф.** До питання давності української мови: цивілізаційний вимір / Ф. Туранли // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 6–12 листоп. (№ 44). – С. 4–5.

Тема "Давність української мови в координатах безпеки Української Держави", обговорювала на круглому столі ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка 20 жовтня, надзвичайно актуальна та потребує пильної уваги наукової спільноти. У межах заходу відбулася змістовна, конструктивна й жвава дискусія учасників.

Національна академія наук України

89. **Лазоришинець В. В.** Академія порятунку. Новообраний глава НАМН ламає стереотипи уявлень щодо інституції / В. В. Лазоришинець ; розпитував О. Саква // Україна молода. – Київ, 2025. – 1 жовт. (№ 39). – С. 10–11.

Національна академія медичних наук – дивовижна організація. В її складі – 32 науково-дослідні медичні установи, й всі вони займаються Людиною: її станом і довголіттям, здоров'ям й хворобами, душею і тілом. І хай вираз: "Науковий пошук – єдина форма поезії, що фінансується державою" не про неї, вченим-медикам заздять як покликаним здобуватись таємниць Природи, втілених в особі. Велична місія! Новообраний глава НАМН Лазоришинець Василь Васильович.

90. **Остролуцька Л.** Як обирали президента НАН України / Л. Остролуцька, Д. Шулікін // Світ. – Київ, 2025. – Жовт. (№ 19). – С. 1, 4–5.

Президентом Національної академії наук України обрано академіка Анатолія Загороднього. Він виступає за розширення автономії інститутів, за міжінститутську кооперацію, за оновлення підходів до формування керівного складу установ. Переконаний, що Академія має стати постійно діючим центром експертизи, відкритим для держави, суспільства й економіки. Анатолій Загородній має намір забезпечити прозорість, відкритість та підзвітність розподілу бюджетних коштів Академії на всіх рівнях. Він наголошує, що Академія має залишатись відкритою в управлінні. Зростатиме роль наукових колективів в ухваленні рішень, а також науково-координаційних рад, комітетів і комісій як інструментів стратегічного планування й аналітичного супроводу.

91. **Шулікін Д.** Орієнтуємось на нобелівських лауреатів / Д. Шулікін // Світ. – Київ, 2025. – Жовт. (№ 19). – С. 1.

6 жовтня у Києві відкрилася сесія загальних зборів НАН України, підсумком якої став аналіз п'ятирічного періоду роботи та перезавантаження керівного складу Академії. За цей "академічний тиждень" обрано президента НАН України, членів Президії та керівників відділень НАНУ. Відповідно до Статуту НАН України у сесії взяли участь академіки та члени-кореспонденти НАН України, а також делеговані наукові працівники установ Академії. Відкриваючи засідання, Президент НАН України академік Анатолій Загородній зазначив, що звітна сесія є важливим підсумком п'ятирічної роботи Академії, яка за цей час пройшла через безпрецедентні виклики.

Мала академія наук

92. **Луніна В.** Від Харківщини до Женеви. Як Мала академія наук об'єднує молодь і вчених світу / В. Луніна // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 27 листоп.– 3 груд. (№ 47). – С. 7.

Цьогоріч Комунальний заклад "Харківська обласна Мала академія наук Харківської обласної ради" відзначає 30-річчя з дня свого заснування.

Тридцять років – це не просто ювілей, а символ шляху, що вимирюється поколіннями юних дослідників, сотнями проєктів і тисячами ідей, які ожили в стінах Харківської обласної Малої академії наук.

Огляд науки за кордоном

93. **Головко Т.** У пошуках паралелей між "тоді" і "завтра" або чи здатна історія минулих цивілізацій визначити майбутнє людства? / Т. Головко // Українська літературна газета. – Чернівці, **2025**. – Жовт. (№ 10). – С. 4–5, 48.

Рец. на кн.: Тведт Т. Історія світу. Минуле як дзеркало сьогодення. Перекл. з норвез. М. Никончук. Харків, 2023. Сучасний світ переповнений численними дослідженнями, версіями, здогадами про те, як діяння минулих епох впливають на дні нинішні і що вони несуть майбутньому. Зустрічаємося з цим мало не щодня, дивуючись і захоплюючись талантом тих, хто невпинно й послідовно прагне віднайти, встановити істину. Серед них – і норвезький вчений, письменник та режисер Тер'є Тведт зі своєю книгою "Історія світу. Минуле як дзеркало сьогодення" (переклад з норвезької Микити Никончука). Йдеться насамперед про існування європоцентризму в усіх сферах суспільного життя, іншими словами нав'язування неєвропейським народам західних цінностей та традицій, що заважає без зайвих упереджень і зарозумілостей досягнути світової історії в цілому.

94. **Дудоров О. О.** Директива Європейського Союзу про захист навколишнього середовища за допомогою кримінального права: огляд окремих новел / О. О. Дудоров, Д. В. Каменський // Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Право. – Івано-Франківськ, **2025**. – Вип. 19 (31). – С. 311–326.

95. **Приходько Л.** Актуальні проблеми архівознавчих досліджень: історіографічний дискурс Словенії, Італії, Норвегії / Л. Приходько // Архіви України. – Київ, **2025**. – № 2 (343). – С. 58–88.

96. **Садовець О.** Стратегічні напрями розвитку інституційного академічно-наукового партнерства України та Китаю / О. Садовець, Н. Бідюк, В. Третько // Порівняльна професійна педагогіка. – Київ ; Хмельницький, **2024**. – Т. 14, вип. 2. – С. 32–44.

97. **Салімонович Л.** Проект розумного дизайнера. Французькі вчені стверджують, що світова гармонія не могла народитися з хаосу, тому наука "стала союзником Бога" / Л. Салімонович // Україна молода. – Київ, **2025**. – 5 листоп. (№ 44). – С. 10.

Виявляється, факт існування вселенського Творця й досі потребує прямих наукових доказів. Чергову спробу пізнати непізнане зробили математики Олів'є Боннассі та Мішель-Ів Боллоре тепер, проаналізувавши відкриття 62 нобелівських лауреатів, а також роботи понад ста провідних учених світу. Винаходи цих достойників дозволили припустити, що поява нашого Всесвіту є результатом не випадковості, а свідомого задуму. І хоча офіційна наука й досі не визнала Бога як документальний факт, вона давно стала його союзником. Це включає все, від Великого вибуху – найбільш широко визнаного пояснення походження Всесвіту – до ДНК та геному людини. Власні думки з цього приводу французькі вчені виклали у книзі "Бог. Наука. Докази. Світанок революції", про яку розповіло видання Daily Mail. Режим доступу: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3984/188/192034/>

98. **Ткаченко М.** Народжені емоціями і страхами. Вчені знайшли витоки найдавніших міфів людства / М. Ткаченко // Україна молода. – Київ, **2025**. – 29 жовт. (№ 43). – С. 16.

Учені по всьому світу все ближче підбираються до розгадки найдавніших історій людства. Дослідники впевнені, що за тисячоліття до появи писемності люди вже розповідали міфи, які стали основою легенд, що дійшли до наших днів. Як повідомляє The New Yorker, вчені порівнюють міфи з різних культур і знаходять дивовижні збіги. У центрі уваги – мотиви битв богів зі зміями, народження з глини, воскресіння та жертовності. На думку фахівців, багато хто з них сягає корінням у загальні перекази стародавніх

народів, які жили ще до розселення людей з Африки. Один із найвідоміших сюжетів – герой, який перемагає чудовисько. Від індійського Індри до скандинавського Тора та слов'янського Перуна – всі вони, як вважають дослідники, сягають одного праміфу.

99. **У перекладі** з японської – це "хвиля в затоці" / інф. "Світу" // Світ. – Київ, **2025**. – Листоп. (№ 22). – С. 7.

5 листопада у світі відзначають день поширення інформації про проблему цунамі. Його мета – підвищити готовність людей до дій у разі стихійного лиха. 5 листопада у світі відзначають Всесвітній день поширення інформації про проблему цунамі. Це міжнародна ініціатива, започаткована рішенням Генеральної Асамблеї ООН у грудні 2015 року.

100. **Lavrints V.** European practice of evaluating the effectiveness of research activitise / V. Lavrints, R. Zhylenko, M. Hlebena // Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород, **2025**. – Вип. 1 (56)). – С. 106–109.

Визначено, що оцінювання науково-дослідницької діяльності вчених у Великій Британії передбачає урахування їхньої публікаційної активності, визнання результатів їхніх досліджень у науковому середовищі. При оцінці результативності наукових досліджень використовуються такі критерії: чисельність працівників, які виконують наукові розвідки, їх ефективність, вплив досліджень на різні сфери поза академічним середовищем та на дослідницьке середовище закладу. У Швеції визначення рівня результативності наукової роботи дослідників здійснюється на основі самооцінювання закладу і залучення міжнародних експертів, що дає змогу отримати більш якісну оцінку виконаних досліджень. Метою проведення процедури оцінювання діяльності вчених у Норвегії є отримання рекомендацій щодо підвищення якості та ефективності досліджень, що суттєво мотивує до підвищення прозорості критеріїв оцінки, більшої відповідальності та збільшення рівня інституційної автономії. У Нідерландах застосовується система оцінювання досліджень, яка провадиться університетами самостійно і координується на національному

рівні Стандартним протоколом оцінки. Проаналізовано Сан-Франциську декларацію про оцінювання наукових досліджень і Лейденський маніфест щодо наукометрії.

Видатні особистості в науці

Про людей, чії досягнення і творіння, завдяки інтелекту, наполегливій праці та таланту, наближали до знакових подій і залишили яскравий слід в історії України і світу. Їх надзвичайна праця і відкриття сприяють прогресу людства.

Айзенберг Яків Єйнович – вчений, розробник

101. **Тверитникова О. Є.** Внесок академіка Я.Є. Айзенберга у розвиток космічних систем керування в Україні і світі / О. Є. Тверитникова, О. С. Войтюк // Космічна наука і технологія. – Київ, **2025**. – Т. 31, № 3 (154). – С. 69–83.

Березовський Максим Созонтович – композитор

102. **Федорів М.** Автор першої української симфонії [Березовський Максим Созонтович (1745–1777)] / М. Федорів // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 16-22 жовт. (№ 41). – С. 16.

Розповідь про цьогорічного ювіляра, українського композитора, талановитого співака і диригента, академіка Болонської академії, автора першої української симфонії, класика європейської музики Максима Березовського (1745–1777).

Брайчевський Михайло Юліанович – історик та археолог

103. **Костенко І.** Першим спростовував кремлівську пропаганду. Михайло Браичевський досліджував 1500 років історії української державності / І. Костенко // Україна молода. – Київ, **2025**. – 17 верес. (№ 37). – С. 6.

Михайло Брайчевський був одним із дуже небагатьох, хто зумів у часи відлиги повернутися до української історичної школи 1920–1930-х, яка була ліквідована сталініщиною, і своїми фундаментальними дослідженнями підтвердив та примножив висновки академіка Грушевського про тисячолітню Русь – першу Українську державу, яку створив український етнос. Михайло Брайчевський (1924–2001) увійшов в історичну науку з кінця 1950-х і став відомим після публікації двох фундаментальних праць: "Коли і як виник Київ" та "Походження Русі".

Нікітенко Надія Миколаївна – сторикиня-культурологиня

104. **Гордієнко Д.** Гордієнко Д. Василій II і Софія Київська / Д. Гордієнко // Критика. – Київ, **2025**. – Лип. – Серп. (число 7/8). – С. 8–9.

Рец. на кн.: Нікітенко Н. Василій II і Софія Київська Київ, 2024. 2025 року минає тисяча років від дня смерти візантійського цесаря Василія II. Період його правління позначився злетом могутності Візантії. Важливе місце цей цесар займає і в українській історії. Фактично він відіграв визначальну роль у хрещенні України-Русі за Володимира Святославича, котрий став шурином Василія II. Та попри всю велич і значення постаті цесаря, в українській історіографії йому приділяють недостатньо уваги.

Жовтобрюх Михайло – філолог

105. **Степаненко М.** Класик української філології з Полтавщини. До 120-річчя від дня народження Михайла Жовтобрюха / М. Степаненко // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 18–24 груд. (№ 50). – С. 10–11.

Климкевич Роман Михайлович – генеалог-геральдист

106. **Молчко У.** Нарис "Нестор Нижанківський. У п'ятнадцяті роковини смерті" Романа Климкевича: культурологічний аспект / У. Молчко // Міжнародна науково-практична конференція "Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку": 26 квіт. 2024 р.

/Закордонне українство: від дослідження історії до прогнозу розвитку, міжнар. наук.-практ. конф.; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Каф. країнознавства та туризму, Каф. історії світ. українства [та ін.; упоряд.: І. Винниченко]. – Київ, **2024**. – С. 146–148.

Климкевич Роман Михайлович (1920–1993) – українсько-американський генеалог-геральдист, публіцист, перекладач, письменник, військовик. Є автором наукових праць з державної, територіальної та родової геральдики, сфрагістики, вексилології.

Коковський Франц Михайлович – правник, етнограф

107. Утрачений світ нації. До 140-річчя від дня народження Ф. М. Коковського (1885-1940) // Календар знаменних і пам'ятних дат / Держ. наукова установа "Книжкова палата України ім. Івана Федорова"; відп. ред. Н. В. Жданова; уклад. І. О. Аврахова. – Київ, **2025**. – № 3, 2025, 3 кварт. – С. – С. 72–78.

Коковський Франц Михайлович – український правник, письменник, журналіст, перекладач, мовознавець, етнограф, громадський діяч Сяноччини й Бережанщини. Один із організаторів таємного літературно-освітнього гуртка "Молода Україна".

Маркевич Микола Андрійович – історик

108. Скринченко В. Біля витоків історичної науки [Маркевич Микола Андрійович] / В. Скринченко // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 23–29 січ. (№ 3). – С. 7.

Час швидкоплинний... Минуло понад двадцять років від дати видання фундаментальної історичної праці Миколи Андрійовича Маркевича "Історія Малоросії" з нагоди 200-річного ювілею від дня народження її автора, якому українська історіографія завдячує за його визначний внесок у культурно-історичну спадщину української минушини, ще й досі гідно не оцінений.

Мовчан Павло – науковець

109. **Павло Мовчан** – почесний доктор НАПН України / підготував І. Зоц // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 25–31 груд. (№ 51/52). – С. 1.

Оглоблин Олександр Петрович – історик

110. **Ляпіна О.** О. П. Оглоблин: організаційна і викладацька діяльність у Київському інституті народної освіти (1920-1930 роки) / О. Ляпіна // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – Вип. 2 (157). – Київ, **2023**. – С. 44–49.

Олександр Оглоблин - одна з найцікавіших постатей української історіографії ХХ ст. Дослідники життя і творчості історика акцентували передусім його наукову діяльність, натомість дуже побіжно згадуючи викладацьку роботу. Отже, мета дослідження - розглянути науково-організаційної аспект діяльності вченого в Київському інституті народної освіти. Проаналізовано основні напрями роботи О. Оглоблина щодо організації професійної підготовки істориків. Простежено створення і розбудову Історичного кабінету ім. О. М. Лазаревського, який О. Оглоблин розглядав як науковий центр м. Києва, визначено основні напрями роботи історичного семінару вищого типу при КІНО. О. Оглоблину вдалося не тільки організувати кілька секцій семінару, але й забезпечувати його фахову роботу впродовж 1923–1929 рр.

111. **Мазепа О. М.** Дослідницька діяльність Олександра Оглоблина в царині української генеалогії у 1951–1963 рр. (деякі зауваги до наукової біографії історика) / О. М. Мазепа // Українська біографістика. – Київ, **2024**. – Вип. 25. – С. 155–166.

Сковорода Григорій – філософ

112. **Ахінько В.** Невже "спіймали" Сковороду? / В. Ахінько // Українська літературна газета. – Чернівці, **2025**. – Листоп. (№ 11). – С. 43.

Рец. на кн.: Кралуок Петро Михайлович (н. 1958), Кралуок П. Григорій Сковорода. Григорій Сковорода. Портрет без ретуші. Харків, 2024. Звичайно ловлять злодіїв та наречених. Григорій, кажуть, дійсно втік з-під вінця. Та який же він злодій? Тоді, вибачте, кого ж "спіймали"? З кого автор книги старанно знімає ретуш? Туману напустив сам Сковорода, коли просив написати на пам'ятнику "Світ ловив мене та не спіймав". Який світ? Сам Григорій Савич бачив їх три.

113. **Філіпчук Г.** Виборюючи право на сонячне світло / Г. Філіпчук // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 18–24 груд. (№ 50). – С. 1–2.

Знову в Харкові. Сучасна поетка Наталія Дзюбенко-Мейс у збірці "Сковорода" напише про цю мотивацію так: "...Пора позбирати розсіпані зерна Прарозуму Сковорода". Очевидно, саме таким є передусім етичний намір (обов'язок) тих, з українського "звідусіль" зібралися в Харківському національному університеті імені Григорія Сковорода на XI Всеукраїнську (з міжнародною участю) науково-практичну конференцію "Під знаком Григорія Сковорода: зоряний час української культури". Після дивовижної виставки в древньому Переяславі народного художника України Валерія Франчука (70! картин) "Сад божественних пісень", дух мислителя, що "творив Народ", цінності Сковородинівської Правди і Свободи вже витають, не перестаючи, в опаленому війною, але вільному місті, що зросло багатьох славних велетів України.

114. **Дацюк Г.** "Світе, я йду до тебе!" [Сковорода Григорій Савич] / Г. Дацюк // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 4–17 груд. (№ 48/49). – С. 8.

У свій 303-ій день народження, Григорій Савич Сковорода не втікав від світу, а вийшов назустріч йому. І щасливі були ті, хто зустрілися сьогодні з видатним мислителем, педагогом, музикантом, перекладачем, поетом, просвітителем, поліглотом, ерудитом. У такому багатогранному вимірі поставав український любомудр європейського рівня Григорій Сковорода на урочистому заході, організованому Дипломатичною академією України імені Геннадія Удовенка при міністерстві закордонних справ України. Як наголосив директор Дипломатичної Академії, надзвичайний і повноважний

посол України Ігор Остап, Скворода – це посланець культурної дипломатії. Він має бути присутнім в усьому світі, жити в наших посольствах. А світ має знати його як видатного українця. Задля цього, будучи Надзвичайним і Повноважним послом у Лівані, Ігор Остап доклав чимало зусиль, щоб Скворода був перекладений арабською.

Стороженко Микола Ілліч – історик літератури

115. **Александрова Г. А.** Микола Ілліч Стороженко (1836–1906): культурно-інтелектуальна комунікація із сучасниками / Г. А. Александрова // Українська біографістика. – Київ, **2024**. – Вип. 25. – С. 216–247.

Тимошик Микола – науковець, журналіст

116. **Бондаренко Л.** Криком кричить правда / Л. Бондаренко // Слово Просвіти. – Київ, **2025**. – 4–17 груд. (№ 48/49). – С. 3.

В Українському Вільному Університеті (Ukrainische Freie Universitat) відкривали таїну й силу "Запізнілого вороття" на мультимедіалекції професора Миколи Тимошика. Друга публічна лекція київського професора Миколи Тимошика в Мюнхені (перша була для громади катедрального собору Св. Покрови і Св Андрія УГКЦ) назавжди вкарбується у літопис Українського Вільного Університету як день глибокого емоційного та інтелектуального потрясіння. Університет, що протягом десятиліть є незламним форпостом української думки в Європі, приймав видатну постать – професора Миколу Тимошика, чия 25-річна колосальна праця стала не просто науковим дослідженням, а справжнім чином повернення історичної пам'яті.

Черняхівський Олександр Григорович – лікар-гістолог

117. **Бідна Л. П.** Науково-організаційний доробок професора О. Г. Черняхівського (до 155-річчя від дня народження) / Л. П. Бідна

// Український науково-медичний молодіжний журнал. – Київ, 2024. – № 2 (147). – С. 29.

Шемшученко Юрій Сергійович – правознавець, академік

118. **Скрипнюк О.** Наукова спадщина академіка Юрія Шемшученка і державотворення: інтеграція науки та освіти / О. Скрипнюк // Право України. – Київ, 2025. – № 3. – С. 151–160.

Юрій Сергійович Шемшученко (1935–2025) – український правознавець, академік НАН України, професор, доктор юридичних наук, колишній директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України та один з творців Конституції України. Він також був головою Союзу юристів України, експертом Ради Європи, брав участь у роботі Генеральної Асамблеї ООН і був ініціатором ряду важливих юридичних проєктів.

Юхновський Ігор Рафаїлович – фізик-теоретик

119. **Остролуцька Л.** Він був з тієї золотої плеяди... [Юхновський Ігор Рафаїлович] / Л. Остролуцька // Світ. – Київ, 2025. – Верес. (№ 18). – С. 4.

Першого вересня видатному науковцю, організатору науки й державному діячу, Герою України, академіку Ігорю Рафаїловичу Юхновському виповнилося б 100 років. У Великому конференц-залі НАН України відбулася ювілейна сесія Загальних зборів Національної академії наук України, присвячена 100-річчю від дня його народження.

Яворницький Дмитро Іванович (Еварницький) – історик

120. **Туранли Ф.** Український інтелектуал і популяризатор козацької спадщини. З нагоди 170-річчя від дня народження Дмитра Яворницького – видатного українського історика і археолога / Ф. Туранли // Слово Просвіти. – Київ, 2025. – 16–22 жовт. (№ 41). – С. 4.

Яворницький Дмитро Іванович (Еварницький) (1855–1940) – український історик, археолог, етнограф, фольклорист, лексикограф, письменник, дослідник історії українського козацтва, музеєзнавець, дійсний член НТШ (1914) і ВУАН (1929). Один із фундаторів Обласного краєзнавчого музею імені О. М. Поля. Автор понад 1500 наукових праць. Один з перших, хто детально вивчив всю історію запорозького козацтва та історію дніпровських порогів.